

Народна библиотека „Стефан Првовенчани” Краљево — центар локалне заједнице

Драгана Типсаревић
Народна библиотека „Стефан Првовенчани”, Краљево
biblioteka@tron.rs

У култној представи београдског позоришта *Радован Ђирећи*, главни јунак на све животне тескобе и недаће реагује показивањем џепа у којем носи чланску карту. „Иде члан библиотеке!”, поносно понавља, уверен да је библиотека штит и одбрана од сваког зла¹. Нема ничег новог, од Цицероновог доба и тврдње да су за срећу потребни врт и библиотека, до UNESCO-вог и IFLA-иного Манифеста за јавне библиотеке из 1994. који ове установе дефинише као „капије знања за све”.

Охрабрује податак да за сваког осмог Краљевчанина (имамо више од 10.000 чланова) Библиотека представља „дневну собу локалне заједнице”, посебно јавно место у средишту града (а у пешачкој зони) отворено и доступно свима 12 сати дневно (осим недељом), удобно, безбедно, у које грађани улазе да би добили информације, позајмили књиге, учили или се забавили, сусрели са другим људима... Наша Библиотека је и културни центар који организује око 300 програма и манифестација годишње — за децу и одрасле, издавач националног значаја када је поезија у питању, чувар регионалног идентитета, односно посредник између 300.000 дигитализованих докумената о животу Краљевчана и историји Краљева и заинтересованих истраживача.

„Бити од користи грађанима, а на понос граду” — крилатица је којом се руководимо.

Без обзира на све нове услуге које су библиотеке, захваљујући савременим технологијама у стању да пруже и најудаљенијим корисницима, и даље се доживљавају превасходно као зграде, односно простори који пружају бројне погодности

грађанима. Зато побољшавамо услове за рад, односно настојимо да библиотека буде место које је доступно свима (2012. уградили смо лифт, што је, нажалост, у нашој земљи реткост), а бројним проширењима и реконструкцијама створили смо амбијент који је, по мишљењу наших суграђана, пријатнији за рад од кућног. Корисницима су на располагању четири читаонице, општи фонд књига, издвојени фондови за тинејџере и родитеље, фонд часописа и новина, фонд стрипова, звучна књига, избор музичких CD-ова, приступ интернету и бројним базама података, услуге самоучења језика, фонд за слабовиде и слепе; Библиотека је место где могу да добију бројне услуге, да присуствују разноврсним програмима, бесплатно учествују у раду едукативних и креативних радионица...

И све друге услуге су готово бесплатне: одрасли плаћају 3,5 евра годишње, деца 1,5, уз бројне категорије бесплатног чланства (суграђани преко 65 година старости, деца до девет година, незапослени, чланови различитих удружења инвалида, сарадници библиотеке, одлични ученици свих разреда, учесници свих наших радионица). У јавности постоји мишљење да наши суграђани кроз буџет већ финансирају рад Библиотеке и да она то треба, као најпосећеније јавно место, својом отвореношћу да узврати, непрекидно доприносећи социјалној интеграцији друштва.

Основни је задатак свих јавних библиотека, од њиховог оснивања до данас, упркос огромним променама до којих је дошло због увођења информационих технологија, да оне треба да подстичу и промовишу читање. Предуслов за то је, пре свега, квалитетан, разноврстан и доступан фонд, али и посебно осмишљене акције и кампање које се везују за одређене поводе, нпр. Светски дан књиге, Светски дан књиге за децу, Дан библиотекара,

¹ Изговорено на Међународној конференцији библиотека из партнерских градова „Библиотека као треће место. Искуства и изазови партнера”. Зелена Гора, Пољска 15–17. октобар 2013. год.

Месец књиге и сл. Изузетан медијски одјек у широј културној јавности имала је акција *Краљево чита* (2009), намењена деци; она је отворена на градском тргу уз присуство хиљаду деце и родитеља и уз учешће (као читача) познатих краљевачких писаца, глумаца, дечјих лекара... Главни промотер био је прослављени кошаркаш Владе Дивац. Акција је настављена током целе године, једном недељно, на различитим местима у Краљеву (парк, плажа, вртић, библиотека, чекаоница код педијатра) — децу су чекали читачи и нове приче. Кампању су пратили одлично дизајниран материјал и рекламе у медијима, што је допринело да библиотекари свих јавних библиотека у Србији наредне године прихвате ову акцију и спроведу је у својим установама као приоритетни облик рада с децом.

Наставак акције *Краљево чита* је програм *Дежурна књиџа* — једном недељно, у истом термину, библиотекари Дечјег одељења читају малишанима *дежурну књиџу* за тај дан. Најважније је да деца понесу кући нову сликовницу, коју ће им родитељи читати.

Крајем прошле године покренули смо пројекат под слоганом *Књију ишће и породилишће*, за коју смо добили подршку Министарства културе Републике Србије. Циљна група су тек рођене бебе, односно њихови родитељи. Свака беба у Краљеву добија поклон — сликовницу *Баш је добро ишло сам се родио*. У књизи је позив родитељима да бебама читају јер никад није рано за то.

Библиотеку организовано посећују предшколци, сви ученици првих разреда, али и ученици првих разреда средњих школа. Са посебном пажњом деци уручујемо занимљиво дизајниране чланске карте — то је први *грађански* документ који дете добија и који ће сведочити о припадности чланству којим се увек може поносити (то је мото на нашем сајту).

Од акција у вези са популаризацијом читања, које су, намењене одраслима, наишле на велико интересовање, представљамо *Читалачки ланац* — осмислили смо лепо дизајнирану кутију која је доступна свима који уђу у библиотеку и напунили је књигама које поклањамо читаоцима, али с једном обавезом — да их прочитају и *забораве* на неком прометном месту у граду. Пре две године имали смо сличну понуду испред библиотеке — *йрорадио* је наш *Књиџомаш*, допадљиво дизајнирани ормар, *најдемокрајскија библиџека* — ради 24 сата, не треба вам чланска карта, узимате књигу, не морате

да је вратите, али можете да је поклоните. Понуда је богата, нема класификације, али свако може наћи нешто по свом читалачком укусу. Наш одговор на поплаву банкомата у граду и труд да мотивишемо грађане да застану и погледају ову малу библиотеку (не би ли начинили неколико корака и ушли у *велику*), пропратило је 17 новинских агенција из нашег града и шире, из региона.

Пажњу је привукла и акција из 2012. године — *Лешеће књиге*. Са градског трга *йолешеле* су књиге, закачене струнама за дрворед у самом центру града. Испод њих одвијао се песнички програм, а пролазници су добијали рекламни материјал о свему што пружамо корисницима библиотеке. Ове године смо на градској пијаци изложили нашу *йонуду*: куваре, књиге о цвећу, књиге за пољопривреднике.

Већ годинама поводом Светског дана књиге — 23. априла, организујемо акцију *Ми смо данас у библиџеци*. Тог дана познати Краљевчани (градоначелник, директор болнице, спортисти, писци) преузимају улогу библиотекара — *раде* на нашим одељењима и препоручују књиге за читање.

Празник наше струке — Дан библиотекара, повод је да наградимо најмлађе, најстарије и највредније читаоце, све у циљу популаризације читања као ретке привилегије која је свакоме на дохват руке.

Један од основних задатака јавних библиотека је подршка учењу на свим нивоима, што укључује и једно од основних људских права — право на доживотно учење и напредовање. Предуслов за остваривање ове, најзначајније улоге библиотека — ускладити понуду са образовним системом чији смо најважнији ресурс, примарни је задатак. Богата референсна збирка, добар фонд периодике, приступи базама података које библиотека бесплатно обезбеђује (поклон Америчке амбасаде — 30 виртуелних библиотека у САД, база часописа КоБСОН), могућност међубиблиотечке позајмице — препоручују библиотеку као сарадника свим образовним установама у граду.

Искорак на овом пољу је учињен нашим настојањем да, осим што пружамо подршку, будемо активан и креативан иницијатор у овом процесу и да у њега укључимо што више ученика и студената који постају креатори, а не само конзументи ових садржаја.

Вршњачка едукација је општи назив за веома широку лепезу садржаја који су намењени предшколском, основношколском, средњошколском и

студентском узрасту, у оквиру серијала *Велики и заборављени умови Србије*, *Етнолошка њочетница*, *Час лекције у библиотеци*, *Мислионица*, *Лейо, лейо* (о животним вредностима), *Мала школа живоћа* (здравствено образовање), *Археолошка њочетница*, *С децом на њу око светла*, *Квизови*, *Хајде да причамо о...* (принцезама, витезовима и сл.)... Библиотекар-водителј програма је координатор, подршка у припреми програма, али су ученици и излагачи у средишту пажње. За многе је то прва прилика да излажу у јавном простору, пред вршњацима, родитељима, посетиоцима...

Садржаји *едукативних програма* су веома разноврсни, намењени одређеним циљним групама. Наслови серијала указују на тематику којом се баве: *Водич кроз манастире и светиња места*, *Водич кроз установе културе*, *Водич кроз природне знаменитости*, *Водич кроз наша села*, *Примењена психологија* (предавања психотерапеута после земљотреса у Краљеву одржавана су сваке недеље – Библиотека је на тај начин допринела превазилажењу велике невоље која нас је задесила). Значајни су и серијали: *Изазови родитељства*, *Јубилеји*, *Промоције*, *Трибине*, *Краљевчани*, *Путописи*, *Управљање личним финансијама...* Квалитет ових програма гарантују врхунски стручњаци и аутори који, по позиву, гостују у библиотеци. Допринос едукацији корисника библиотеке су и редовне тематске изложбе којима представљамо наш библиотечки фонд.

Библиотека је и место за доживотно обучавање и напредовање – још пре три године омогућили смо корисницима да сами уче енглески или француски, а до краја године увешћемо и италијански и немачки језик. Једном годишње, у трајању од месец дана, организујемо обуке: *Научи интернет у библиотеци*, *Научи рад на рачунару*. Обуку за приступ електронским базама података редовно организујемо за научне раднике и студенте. Однедавно, преко нашег сајта www.kv-biblio.rs корисницима нудимо избор релевантних сајтова из различитих области – у складу са схватањем да библиотека може да буде посредник између корисника и информација. Вредно помена је и организовање предавања о говорништву за судије, адвокате и политичаре, и обуке за писање пројеката која се, за јавне установе и предузећа, одржава у библиотеци.

Сегмент делатности који сведочи о библиотеци као месту погодном за креативно испољавање,

заштитни знак наше установе и оно по чему смо препознатљиви – издавачка делатност, специјализована је за поезију и праћење поезије и сврстава нас у најзначајније издаваче у овој области. Издајемо часопис *Повељу* већ 42 године и око 15 књига годишње, о чијој вредности поуздано сведоче све најзначајније награде. Ове године, поред осталог, објавићемо и *Песме* Чеслава Милоша. У овој малој издавачкој кући у оквиру Библиотеке ради шест писаца, а међу њима су и водећи српски песници и прозни писци.

Деци нудимо бројне креативне радионице и могућност да пронађу и развију свој таленат (напомињемо да не вршимо селекцију полазника – свако дете је добродошло). Осим *Књижевне радионице*, одличне резултате постижу и полазници *Стрипшопеке* и *Радионице анимираних филма*, које су почеле да раде када је уведен фонд стрипова (до сада је снимљено већ шест филмова и освојено мноштво награда за дечје стваралаштво у овој области). Филм из ове радионице постао је део званичног рекламног пакета Народне банке Србије. *Лушкарска радионица*, ради већ седам година и намењена је предшколцима; њеним радом настају луткарске представе. *Свети од њаира* назив је радионице за израду оригамија, у којој учествују и деца и одрасли, а *Чуго у дрвешу* и *Мале форме* су радионице у којима деца израђују уметничке предмете.

По својој дефиницији, библиотека – најотвореније и најдоступније јавно место у граду, које доприноси општем бољитку, мора да обезбеди приступ својим ресурсима и за такозване *недосећуће* кориснике, грађане који из неких разлога не могу да дођу у библиотеку, а којима су књиге потребне (а ми смо уверени да су потребне свима). Тако смо формирали библиотечке пунктове у Геронтолошком центру, Центру за дневни боравак пензионера, Дечјем одмаралишту „Гоч”, на одељењима Педијатрије, Дечје хирургије и Неурологије у Градској болници, у Центру за рехабилитацију; формиран је фонд стране књиге у Филолошкој гимназији, а по посебној процедури, једном недељно, наше књиге доспевају и у затвор.

Током целе школске године спроводимо акцију *Библиотека у школи*, којом децу позивамо да постану наши чланови. У току ове године обишли смо 29 најудаљенијих школа на подручју Града Краљева. Њиховим школским библиотекама поклонили смо вредне књиге и им књижевни програм. Овај

наш пројекат помогло је Министарство културе. Управо смо покренули сеоску библиотеку у малом месту испод планине Копаоник.

Напомињемо да библиотека има партнерске односе с многим институцијама у Краљеву, па њихови ресурси доприносе побољшавању и проширивању услуга које пружа грађанима. Тренутно покрећемо и рад мале библиотеке у селу удаљеном 10 километара од Краљева, која ће имати тематски фонд и приступ интернету, са сајтовима намењеним земљорадницима.

Међународна сарадња наше установе, која се огледа кроз бројне садржаје и протоколе о сарадњи са страним културним центрима и амбасадама у Београду, библиотекама из других држава, и посете амбасадора Библиотеци, дају допринос

локалној заједници – Библиотека преузима иницијативу и остварује контакте који резултирају садржајима значајним и за ширу заједницу.

У књизи *Библиотјека ноћу*, познатог теоретичара библиотекарства Ангела Мангела, наводи се да је библиотека ентитет који се наизглед сам од себе развија и расте. Реч *наизглед* је, наравно, наглашена јер иза сваког искорак, иза сваког новог садржаја, има много рада, љубави и жеље да се, укључујући савремену технологију и нове могућности, библиотека нађе у средишту између информација и њихове употребе, директно доприносећи добробити свих који су у вези, пре свега крајњих корисника. *Кайија знања* мора да буде отворена за све и да стално доприноси укупном бољитку заједнице у којој постоји.